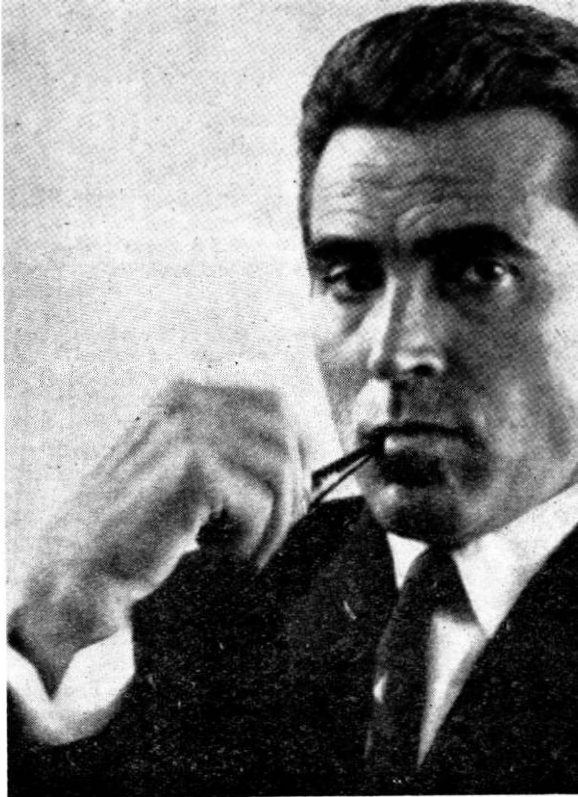

**MIHNEA
GHEORGHIU**

Arta, cultura și politica ei

Sfârșitul stagiunii teatrale românești se apropie, cu toate că am avut mereu sentimentul că nici n-a apucat bine să înceapă. Au fost multe spectacole bune, — risipite printre turnee naționale și europene, realizate cam pe apucate — și multe spectacole mediocre „în obligație de plan”, ce continuă să ne caracterizeze cultura teatrală nedesăvârșită, în pofida celor câteva personalități, reale sau contestate, de care dispunem.

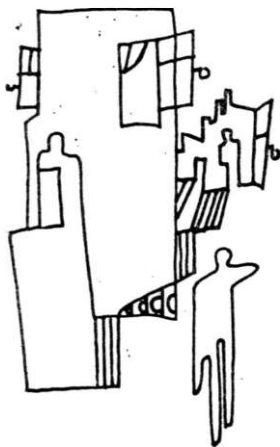
Din fericire, ea se sfârșește **en beauté** prin pleiada celor selectați pentru a celebra, cu cele mai bune piese ale noului repertoriu original, semicentenarul partidului.

În istoria postbelică a teatrelor noastre critica dramatică a avut foarte numeroase ocazii de a le face elogiul și de a le transmite felicitări, pentru un anumit stil de muncă (sistematic, pe urmă, părăsit), pentru un anume spectacol, sau la o zi mare, elogiul totdeauna meritate. Dar durata aplauzelor face parte din destinul oamenilor de teatru și nu-i de mirare că raportul de la cauză la efect a înregistrat umori schimbătoare, încărcate de nostalgia unui trecut local mai glorios: unde-s Galații și Oradea, și unde-i Craiova de-altădată?

N-aș vrea să mai repet aici, pentru a nu mai știu cîta oară, că în viața internă a tuturor colectivelor noastre teatrale e absolut necesar să intervină puternic un suflu curat (există o atmosferă irespirabilă, de funcționarism inferior

„la o țuică”), că e nevoie de directori, și că nu avem încă o lege a teatrelor, care să protejeze talentul în mod mai eficient. Problemele acestea proliferază și se reproduc în zeci de semne de întrebare, care, pînă la urmă, se vor concentra într-unul singur, definitoriu pentru activitatea și responsabilitatea celor ce se interesează de destinele teatrului nostru socialist.

Dar toate aceste diatribe pline de generalități au fost și vor rămîne zadarnice, cîtă vreme obștea artiștilor de teatru și ceilalți oameni de cultură, opinia publică, nu vor „lua taurul de coarne” precum s-a întîmplat în alte domenii, apropiate, ale suprastructurii noastre, și unde „politica” a fost realmente îmbunătățită, în conformitate cu nevoile spirituale ale societății și cu îndrumările repetate ale conducerii partidului.

Presupun că două sînt căile **neadministrative** pe care se mai poate efectiv interveni în acest proces necesar de ameliorare.

1. Cea dintîi și cea mai urgentă mi se pare a fi reluarea serioasă în discuție a situației A.T.M.-ului. În definitiv ce este Asociația aceasta a oamenilor de artă care lucrează în instituțiile de spectacole, posedînd o personalitate juridică, un comitet, un program, un sediu cu personal salariat și fonduri alocate; ce este ea, față de ce ar trebui să fie? Este oare o „uniune de creație” echivalentă cu celelalte? Să fie numai un club sindical, sau o instanță de reprezentare cu statut aproximativ? A.T.M.-ul a rămas, mai curînd, o formulă fără conținut, doar cu rezonanțele protocolare ale unei organizații obștești, negreșit utilă, dar inutilizabilă astăzi din pricina inadaptării ei conceptuale la realitatea culturii spectacolului contemporan și sclerozării sale organizatorice progresive.

Din dezbaterile ce au avut loc în ultima vreme, în agora intelectualității noastre artistice și de cîteva ori în prezența șefului Statului, a reieșit cu prisosință însemnătatea pe care politica țării o acordă democratizării relațiilor dintre creatorii de bunuri culturale și beneficiarii lor, cititorii și spectatorii, sau telespectatorii lor. În același timp s-a subliniat că artiștii ar trebui să se deprindă mai îndeaproape cu treburile autoconducerii în formele specifice ale harului și profesiei lor, să-și înțeleagă mai complet locul și rolul lor în societate.

În potențialul mișcării teatrale și în general al artelor spectacolului din România există o enormă rezervă de talente și o extrem de întinsă arie de posibilități materiale de manifestare, în toate județele țării, ca și în Capitală. Dacă acest rezervor de energie artistică n-a fost dirijat în politica culturală a statului pe măsura posibilităților date, vina administrațiilor locale îmi apare mult mai neînsemnată decît imobilismul membrilor și conducerii A.T.M.-ului care n-au putut, s-au n-au dorit, să-și exercite îndatoririle înscrise în statut și să-și justifice numele și prestigiul mai înainte de a și le pierde în detaliul preocupărilor și intereselor personale.

În ședința de la Comitetul Central al P.C.R. în care s-au discutat unele probleme ale cinematografiei naționale și s-a propus transformarea Asociației Cineaștilor într-o uniune de creație, un regizor de teatru și de film a propus reunirea acestora cu A.T.M.-ul, într-o „uniune” mai cuprinzătoare, care să poată reprezenta pe lucrătorii din toate artele spectacolului. Propunerea a sunat solitar și nu a fost luată atunci în discuție, cu toate că unii dintre actorii prezenți au înregistrat-o cu destulă luare-aminte.

Important nu este faptul în sine, ci simțămîntul (întristător) că o organizație de breaslă existentă e pusă sub semnul întrebării de înșiși unii dintre purtătorii ei de cuvînt cei mai calificați, ca o uzină celebră în pragul falimentului, dispusă la orice fuzionare salvatoare, mai înainte de a-și fi cercetat cum se cade registrele. O asemenea fuzionare, în actuala situație a celor două Asociații, n-ar duce la mai mult, s-au mai bine, decît sînt acum, adică la prea puțin față de ceea ce ar putea fi **de drept**, fiecare în parte. Sau reunite, vorba cîntecului: „amîndoi, două nevoi...”. Pentru că, în ambele cazuri, așa cum s-a mai remarcat, munca colectivă n-a funcționat, nici în Consiliile și nici în „birourile” respective, iar masa membrilor Asociației n-a avut încă prilejul să se bucure de binefacerile democratizării care se desfășoară pe larg în alte sectoare ale producției și creației din țara noastră, adică de **a participa activ** la conducerea tuturor treburilor care o privesc și personal și ca obște responsabilă.

Important este să se știe și să se constate că, alături de alte organizații obștești ale oamenilor de artă, noul A.T.M., reînviat din spuză-i actuală, va contribui efectiv, de-acum înainte, la elaborarea și aplicarea măsurilor pe care statul le preconizează, și în viitorul cincinal, în domeniul artei și culturii naționale. Artă, cultură și politica ei ne interesează, deopotrivă, pe toți slujitorii ei, cu sau fără titluri și vechime, încă anonimi, sau încă celebri.

2. Dacă pentru mai buna orînduire și legiferare a vieții artiștilor și artelor spectacolului din România, nu vād ridicîndu-se în zăre alte dificultăți decît cele pe care ni le putem face cu mîna noastră, într-un climat evident propice oricărei propășiri, există însă o preocupare mai nouă și mai puțin sprijinită pînă acum, în legătură cu formarea cadrelor viitoare și a noului public, cu informarea și educarea estetică de masă și pe care o putem duce mai departe, spre soluții practice, numai legînd-o de importantele acțiuni recente în domeniul instruirii și educării populației. O comisie a învățămîntului artistic, instituită printr-un ordin al Ministrului Învățămîntului, va putea lua în considerație cu mai multe șanse de izbîndă acest aspect al problemei.

Tendința actuală a artelor spectacolului, tendința de **politizare**, răspunde și pe tărîm artistic, ca o condiție în plus, transpunerii în viață a principiului democratic de completă antrenare a fiecărui cetățean la dezbaterile stărilor societății și la luarea deciziilor importante, sau în termeni simbolici: participarea la istorie. În același timp, nu putem trece cu vederea faptul că această tendință nu corespunde întotdeauna unei capacități de absorbție suficient pregătită estetic ca **să guste efortul artistic al spectacolului**. Din educația permanentă a societății noastre nu poate deci lipsi educația conștiinței sale estetice, fără a leza parțial însăși premisele dezvoltării ei multilaterale.

Educația spectatorului de teatru, film și televiziune trebuie să înceapă încă din școală. Elementele, fatal limitate și perisabile, de istoria teatrului, căpătate în vechea școală (liceu, facultăți), ca și frecventarea întîmplătoare și neinstruită a unor spectacole, mai tîrziu, nu sînt de natură **să formeze un public** cu adevărat exigent față de ceea ce numim noi „cultura spectacolului” contemporan. Deseori sîntem confrunțați cu amare deziluzii chiar din partea celor la care te aștepti mai puțin.

Luna trecută, o tînără echipă de artiști și intelectuali s-a înfățișat într-un mic palat cultural dintr-o localitate de tradiție moldavă, ca să participe ca invitați, la o „manifestare” locală. A fost un fel de eșec al celor mai bune intenții, datorită și faptului că responsabilă culturală de la fața locului își făcea slujba ca la

bucătărie. Ba chiar a avut candoarea să declare că n-a mai fost la teatru de doi ani, fiindcă are televizor, dar că televizorul i s-a stricat de anul trecut și „n-a avut ocazie” să-l mai repare...

În cele mai multe din județele țării, din păcate, teatrul și filmul nu sînt servite de persoane calificate, nici chiar în presa rezidențială, în vreme ce unii tovarăși se plîng, la București, că nu mai au loc de teatrologi și filmologi.

Reintroducerea învățămîntului artistic (muzica, desenul etc.) în școli este o măsură foarte îndreptățită, dar ea trebuie completată cu programarea (poate, pentru început, facultativă) în unele licee și institute de învățămînt superior, a unor ore și cursuri speciale de **Arta și tehnica spectacolului de teatru și film**, destinate să dezvolte aptitudini și talente viitoare, dar mai cu seamă, să asigure perspectivele ivirii, în scurt timp, a unui public mai avizat și mai cultivat.

Asigurarea cadrelor didactice, a personalului ajutător și a ambianței tehnice necesare va reveni, de comun acord, Ministerului Învățămîntului (prin Direcția de resort și secția pedagogică a I.A.T.C.), Comitetului de Stat pentru Cultură și Artă (prin practicienii săi diplomați din cîmpul artelor) și Consiliilor Populare. Nu vreau să insist aici asupra însemnătății introducerii acestui curs (practic și teoretic) de teatru și film în învățămîntul obligatoriu, fiindcă mi se pare că necesitatea lui în lumea de azi nu mai trebuie demonstrată: avem mii de echipe de teatru de amatori și numeroase cinecluburi, pe care n-are cine să le îndrume în mod corespunzător.

Și-apoi, nu văd pentru ce înaintașii noștri au găsit că este obligatoriu pentru orice om cult să aibă cîteva noțiuni clare de educație muzicală și plastică, dar două sute de milioane de spectatori de film anual din țara noastră de azi nu ar avea nevoie de educație teatrală și cinematografică, și să învețe ceva temeinic despre „secretele” televiziunii și ale celorlalte mijloace de comunicare moderne.

